

Universal Declaration of Human Rights - Saami, North

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

OLMMOŠVUOIGATVUODAI OPPAMÁILMMÁLAS JULGAŠTUS

Danne go friddjavuoda, vanhurskkisvuoda ja ráfi vuoddu máilmmis lea buot olmmošgoddái gullevaččaid lunddolaš olmmošárvvu dovddiidus ja sin dássásaš ja massemeahttun vuoigatvuodaid dovddiidus,

danne go olgguštus olmmošvuoigatvuodain ja badjelgeahččanvuolta daid hárrái lea mielddisbuktán veahkájoaš daguid, mat leat suorggahan olmmošgotti oamedovddu, ja danne go álbmogiid alimus joksaneamearrin lea dovddastuvvon dakkáraš máilmmi ovdašaddu, gos lea sárdnun- ja oskufriddjavuohta ja gos lea balus ja headis friddjavuohta,

danne go lea vealtameahttun dárbbaslaš suodjalit olmmošvuoigatvuodaid lága bokte, amaset olbmot fertet manimus headisteaset stuimádaga noastit bággoválddi ja soardu vuostá,

danne go lea deatalaš ovddidit usttilaš gaskavuodaid gárgedusa náššuvnnaid gaskkas,

danne go Ovtastuvvon Náššuvnnaid álbmogat lihtu bokte oddasis duodaštit sin oskkuset olbmo vuoddovuogitvuodaide, olmmošoktagasa árvui ja mávssolašvuhtii, olmmáiolbmo ja nissonolbmo dássásaš vuoigatvuodaide, ja leat soahpan ovddidit sosiálalaš ovdáneami ja buorránaddit eallineavttuid stuorit friddjavuoda siste,

danne go miellahttostádat leat geatnegahtán iežaset, Ovtastuvvon Náššuvnllaiguin ovtasbarggadettiin, váfistit olmmošvuoigatvuodaid oppalaš gudnejahttojumi ja doahttaleami,

danne go dáid vuoigatvuodaid ja friddjavuodaid oktasas ipmárdusas lea stuorimus mávssolašvuolta dan fertemuša duohtandahkamis,

de danne

OAIVEČOAHKKIN

dákko bokte almmuha

dán olmmošvuoigatvuodaid oppamáilmmálaš julggaštusa oktasas joksaneamearrin buot álbmogiidda ja buot náššuvnnaide vai juohke olmmošoktagasa ja juohke servodateisseváldi, álo muittus anedettiin dán julggaštusa, vikkašii oahpahusa ja bajásgeassima bokte ovddidit gudnejahttojumi dáid vuoigatvuodaid ja friddjavuodaid hárrái, ja náššuvnnaš ja internaššuvnnaš doaibmabijuid bokte váfistit ahte dat šaddet oppalaččat ja fámolaččat dovddastuvvot ja doahttaluvvot sihke miellahttostáhtaid iežas álbmoga siste ja daid lágaváldi vuolde orru rádjosiid álbmogiid siste.

Artihkkal 1.

Buot olbmot leat riegádan friddjan ja olmmošárvvu ja olmmošvuoigatvuodaid dáfus dássásaččat,

Artihkkal 2.

Juohkehaš lea vuoigaduvvon buot daid vuoigatvuodaide ja friddjavuodaide, mat dán julggaštusas leat namahuvvon, almmá mange vealahaga, náli, ivnni, sohkabeali, giela, oskku, politihkalaš dahje eará miellaguottu, náššuvnnaš dahje sosiálalaš surggiideami, opmodaga, riegádeami dahje eará dilálašvuoda dáfus.

Orruneatnama dahje -guovllu politihkalaš, lágaválddalaš dahje internaššuvnnalaš dilli maiddá ii galgga váikkuhit vealahusa, lehkos dat eanan dahje guovlu iešstivrejeaddji dahje earáid geahču vuolde dahje mudui mange láhkái earáid hálddus stivrra dáfus.

Artihkkal 3.

Juohke olbmos lea vuoigatvuohta eallimii, friddjavuhtii ja persovnnalaš oadjebasvuhtii.

Artihkkal 4.

Ii oktage galgga dollojuvvot šlávvan dahje bággu bálvalusas. Šlávvanvuohta ja šlávvgávppi joraheapmi, vaikko gudege vuogi mielde, galgá leat gildojuvvon.

Artihkkal 5.

Ii oktage galgga illastusa vuollái dagahuvvot dahje goaves, olmmošmeahtun dahje vuolideaddji giedahallama dahje ránggáštusa vuollái.

Artihkkal 6.

Juohke olbmos lea juohke sajis vuoigatvuohta dasa, ahte son galgá dovddastuvvot olmmošoktagassan lága ovddas.

Artihkkal 7.

Buohkat leat lága ovddas dássásaččat ja almmá mangelágán vealahusa haga lea buohkain vuoigatvuohta oažžut seammá láhkasuodjalusa. Buohkain lea dássásaš vuoigatvuohta oažžut lága suodjalusa buotlágán vealahusa vuostá, man bokte dat julggaštus rihkkojuvvo, ja juohkelágán ávžžullusa vuostá danlágán vealahusa dahkamii.

Artihkkal 8.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut ulmmálaš veahki dohkálaš naššuvnnalaš duopmostuoluin dakkáraš daguid vuostá mat rihkkot daid vuoddodahkki vuoigatvuodaid, mat leat sutnje addon vuoddoásahusa dahje lága bokte.

Artihkkal 9.

Ii oktage galgga sahte sivas gitta váldojuvvot, giddagassii biddjojuvvot dahje riikkabáhtarussii áddjojuvvot.

Artihkkal 10

Go geange vuoigatvuodas ja geatnegasvuodas galget mearriduvvot, ja go su vuostá nostojuvvon ránggáštuslivahis galgá merrejuvvot, de juohke olbmos lea ollislaš dássásaš vuoigatvuohta oažžut vánhurskkis ja almmolaš ášševuodjima sorjjasmeahtun ja bealátgeahtes duopmostuolo ovddas.

Artihkkal 11.

1. Juohke olbmos guhte ránggáštusvuloš daguin sivahuvvo, lea vuoigatvuohta lohkkojuvvot vigiheapmin gitta dasságo su sivalašvuohta lea nanuduvvon almmolaš duopmostuolo riektemeanuin, main sus leat leamaš buot dat dáhkádusat mat leat dárbbaslaččat iežas bealuštussii.

2. Ii oktage galgga dubmejuvvot ránggáštussii dakkár dagu dahje šláibmaha ovddas, mii dahkuáiggi ii lean ránggáštusvuloš naššuvnnalaš lága mielde dahje álbmotrievtti mielde. Iige galgga garraset duomu sáhttit cealkit go dan mii lágas leai mearriduvvon dalle go ránggáštusvuloš dahku dáhpáhuvai.

Artihkkal 12.

Ii oktage galgga gillát evttolaš seaguheami iežas olitahašeallimii, bearrašii, ruktui dahje reivelonohallamii, iige alageavvama gudni dahje máinnolmasvuoda ala. Juohkeilaš lea vuoigaduvvon lága suodjalussii dakkár seaguheami dahje alageavvama vuostá.

Artihkkal 13.

- 1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta friddja johtalit ja friddja válljet alccesis orrunsaji stáhta rájiid siskkobealde.*
- 2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuolgit riikkas eret, maiddá iezas riikkas, ja máhccat ruoktot su iežas riikii.*

Artihkkal 14.

- 1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vierroriikkain oheat ja oažžut dorvobáikki doarrádallama sivas.*
- 2. Dát vuoigatvuohta ii sáhte čurvojuvvot doarjjan go riektedoarrádallama duodalaš vuoddun leat eahpepolitihkalaš rihkkosat dahje dagut, mat leat Ovttašuvvon Náššuvnnaid ulbmiliid ja vuoddojurdagiid vuostá.*

Artihkkal 15.

- 1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta stáhtaboargárvuhtii.*
- 2. Ii ovttašge galgga evttolaččat váldojuvvot eret stáhtaboargárvuhta, dahje biehttaluvvot vuoigatvuohta molsut stáhtaboargarvuoda.*

Artihkkal 16.

- 1. Dievasahkásaš olmmáiolbmui ja nissonolbmui lea vuoigatvuohta náitalit ja vuoddudit bearraša almmá mänge ráddjehusailaga mii bohtá nális, náššuvnnalašvuodas dahje oskkus. Sis lea gáibádus dássásaš vuoigatvuodaide náitosa dáfus, náitosa áiggi ja náitosa háddjehusa manjá.*
- 2. Náittosvuhtii mannan galgá dušše dalle dáhpáhuvvat go friddja ja ollislaš miedáhus guktuid saddi beallelaččaid bealis lea duodaštuvvon.*
- 3. Bearaš lea servodaga lunddolas vuoddooktavuohta ja servodat ja stáhta galgá dan suodjalit.*

Artihkkal 17.

- 1. Juolliieilaččas lea vuoigatvuohta opmodaga eaiggáduššat, okto dahje earrásiiguin searválagaid.*
- 2. Ii ovttašge galgga su opmodaga evttolaččat eret váldojuvvot.*

Artihkkal 18.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta jurddašan-, oamedovddu- ja oskufriddjavuhtii. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friddjavuoda religiovnna dahje oskku ovdandoallamii juogo okto dahje earrásiiguin searválagaid, almmolaččat dahje oktasaččat, oallpalleami bokte, meanuid bokte, bálvalusa bokte ja religiovnnaš vieruid basuhemiin.

Artihkkal 19.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oaivil- ja sátnefriddjavuhtii. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friddjavuoda čuoččuhit oaiviliid almmá earrásiid seaguhushága, ja friddjavuoda oheat, vuostávdit ja almmuhit dieduid ja oainnuid juohkelágán almmuhusgaskomiid čada, beroškeahhtá riikarájiin.

Artihkkal 20

- 1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta ráfálaš čoahkkimiin ja ovttašumiin friddja oassádallat.*

2. Ii oktage galgga bággejuvvot searvat makkárge ovtastupmái.

Artihkkal 21

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lea osolaš iežas riikka stivrejumis, juogo vuigestaga dahje friddja válljejuvvon ovddasteddjiid bokte.

2. Juohkehaččas lea dássásaš vuoigatvuohta beassat iežas riikka almmolaš doaimmaide.

3. Álbmoga dáhttu lea almmolaš válldi vuoddu. Dát dáhttu galgá dovdosii boahtit mearreáigásaš ja duodalaš válggain main oppalaš ja dássásaš jienastanvuoigatvuohta čiegus jienasteapmi dahje eará ovttáárvosaš friddja jienastanvuohti.

Artihkkal 22

Servodatmiellahttun lea juohkehaččas vuoigatvuohta sosiálalaš oadjebasvuhtii ja juohkehaš sáhtta gáibidit ahte dat ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš buorit, mat leat vealtameahttun dárbbaslaččat olbmo árvui ja su persovnnalaš friddja ovdáneapmái, duohandahkkojuvvojit naššuvnnalaš doaibmabijuid bokte ja internaššuvnnalaš ovttasbarggu bokte vuhtiiválddedettiin juohke sierralaš stáhta organisašuvnna ja veahkkeváriid.

Artihkkal 23

1. Juohkehaččas lea dássásaš vuoigatvuohta oažžut barggu, beassat friddja válljet alccesis fitnu, oažžut vanhurskkis ja buriid bargoeavttuid ja oažžut suodjalusa bargguhisvuoda vuostá.

2. Almmá mange vealahusahaga lea juohkehaččas vuoigatvuohta oažžut seammá bálkká seammá barggu ovddas.

3. Juohke barggolaččas lea vuoigatvuohta oažžut vanhurskkis ja govttolaš mávssu, mii dáhkida sutnje alccesis ja su bearrašii olmmošárvvolaš áigáboadu, ja mii, juos dárbbaslažžan čájuhuvvo, ollistuvvo eará sosiálalaš suodjalusa bokte.

4. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuoddudit fágaserviid, ja miellahttun searvat dakkáriidda, suodjalan dihte iežas beroštumiid.

Artihkkal 24

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuoigatvuohta vuoiŋŋadussii ja luopmoáigái: dan vuoigatvuoda vuollái gullá maiddá bargoáiggi govttolaš ráddjehus ja mearreáigásaš bálkkáhuuvon luopmu.

Artihkkal 25

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta dan muddosaš eallindássái, ahte dat dáhkida su ja su bearraša dearvvašvuoda ja buorredili borramuša, biktasiid, ásodaga ja dearvvašvuola dáfus, ja maiddá dárbbaslaš sosiálalaš addosiid dáfus ja velá lassin oadjebasvuoda dáfus go bargguhisvuoda, buohcuvuoda, bargolámisvuoda, leaskavuoda, boarisvuoda dahjege mudui birgenvádjitvuoda deaivida, masa olmmoš ieš ii leat sivalaš.

2. Etniin ja mánáin lea vuoigatvuohta sierralaš ovddasmorrašii ja veahkkái. Buot mánáin, lehkoset sii dal riegádan náittosvuoda siskkobealde dahje olggobealde, galgá lea seammá sosiálalaš suodjalus.

Artihkkal 26.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oahpahussii. Oahpahus galgá addojuvvot almmá mávssushága, goit álgo- ja vuoddooahpahusa dáfus. Álgooahpahus galgá leat bákkolaš. Buohkain galgá leat vejolašvuhta fidnooahpahusa oažžut ja buohkaide galgá leat dássásaš vejolašvuhta váldit alit oahpahusa veajuideaset mielde.

2. Oahpahus galgá atnit joksanearrin gárgedit olmmošlaš persovnnalašvuoda ja nannudit olmmošvuoigatvuodaid ja vuoddodahkki friddjavuodaid gudnejahttojumi. Dat galgá ovdidit ipmárdusa, subálašvuoda ja ustivuoda buot naššuvnnaid, buot nállejuhkosiid ja buot religiovnna juhkosiid gaskkas ja dat galgá ovdánahttit Ovtastuvvon Náššuvnnaid barggu bisuhan dihte ráfi.

3. Vánhemiin lea vuosttassadjásaš vuoigatvuohta válljet sin mánáideaset várás oahpahusvuogi.

Artihkkal 27.

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta friddja oassádallat servodaga kultuvrralaš eallimis, návddašit máhttádiin ja šaddat osolažžan diedalaš ovdáneapmái ja daid buriide, mat das čuvvot.

2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut daidda vuoippalaš ja ávnnaslaš beroštumiide suodjalusa, mat čuvvot boadusin vaikko gudelágán diedalas, girjjálaš dahje máhtolaš dahkosis, maid guhtege ieš lea ávdnen.

Artihkkal 28.

Juohkehaš sáhtá gáibidit dakkár sosiálalaš ja internašuvnnalaš ortnega mii ollislaččat sáhtá duohtandahkat daid vuoigatvuodaid ja friddjavuodaid, mat dán julggaštusas leat namuhuvvon.

Artihkkal 29.

1. Juohkellaččas leat dat geatnegasvuodat servodaga guovdu, mat aitonassii dahket vejolažžan persovnnalašvuoda friddja ja dievaslaš ovdáneami.

2. Geavahettiin vuoigatvuodaidis ja návddašettiin friddjavuodaidis ii leat oktage earálágán ráddjehusa vuloš, go dakkáriid mat lága bokte leat mearriduvvon aitonassii dáhkidan dihte earrásiid vuoigatvuodaid ja friddjavuodaid dárbbaslaš dovdiidusa ja gudnejahttojumi ja deavdin dihte daid gáibádusaid maid morála, almmolaš ortnet ja oppalaš buorredilli demokrátalaš servodagas rievttuid mielde ovdandivvu.

3. Diet vuoigatvuodat ja friddjavuodat eai gudege dáhpáhusas sáhte adnojuvvot vuostá Ovtastuvvon Náššuvnnaid ulbmiliid ja vuoddojurdagiid.

Artihkkal 30.

Ii mihkkige dán julggaštusas sáhte nu dulkojuvvot ahte dat vuoigada ovttaga stáhta, juhkosa dahje olmmošoktagasa oassádallat dakkár doaimmas, dahje dahkat dakkár dagu, mii duššindagašii ovttaga dain vuoigatvuodain dahje friddjavuodain mat leat namuhuvvon Julggaštusas.